

Megnyitó beszéd dr. Barabássy Sándor 2023.VI.29-i MHGT-előadására.

**Igen Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaim!**

Kivételes megtiszteltetés számomra, hogy köszönhetem Önöket a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság folyó félévi, sorrendben utolsó felolvasóülésén, melyet nagyrabecsült Tagtársunk, egyszersmind a Magyar Történelmi Családok Egyesülete Genealógiai Bizottságának tagja, dr. Barabássy Sándor úr tart. Előadásának címe: *Héderfájai és Makfalvi Barabássy család történelmi monográfiája – a dokumentumok és a családi levelesláda anyagának tükrében.*

Amikor azt mondom, e félévben, *időrendben* utoljára kerül sorra ezen előadás, rögtön hozzá is kell tennem: *Finis coronat opus!* Hiszen jelentőségében, érdekességében, értékében, a legkevésbé sem *utolsó*, hanem igen fontos, és rég várt esemény ez számunkra!

Lélekben felkészülve Előadónk üdvözlésére; átlapozva általam ismert családtörténeti, kultúrtörténeti témájú műveit, valamint felidézve múlt év májusában, a héderfájai udvarházról, annak helyreállításáról tartott, nagyon szép és valóban élményszámba menő előadását, sok gondolat, eszmei mondanivaló jutott eszembe – ezek közül, az ide illőket, kívánom Önökkel röviden megosztani; csupán három gondolatkört érintve!

Az első gondolat: egy család, egy közösség, történeti korokon átívelő, tisztos törekvésének, az emberöltők egymásba kapcsolódó munkálkodásának, s az arra való emlékezésnek a jelentősége. E triviális kérdéskör egy érdekes megközelítésben jutott eszembe.

Jól tudjuk, s tanúsíthatjuk, mi családkutatók – vagy talán mondhatom így: *amatőr családtörténészek* – hogy milyen fáradságos, áldozatos munkát jelent a kutatás, és hogy – szinte kivétel nélkül – milyen kiváló, emberileg és szellemileg is becsülésre méltó emberek, kutatótársaink – akik az élet más területein is jól megállják helyüket, nemcsak a múltakba révedve.

Annál meglepőbbnek tűnik, egyes laikus szemlélők részéről, az a (néha hangoztatott) vélemény, hogy a családkutatók voltaképpen henye emberek, akik, mivel nem büszkélkedhetnek saját teljesítményükkel, az őseik előásott érdemeivel hencegnek, és azokkal takaróznak, azokkal palástolják saját eredménytelenségüket, tehetségtelenségüket, stb..

Ez a *torz vád* azonban, nemcsak tényszerűen nem áll meg, a legtöbb esetben, hanem átfogóbban tekintve is téves, sőt káros. Fel kell vetnünk ugyanis a kérdést: mi értelme van a most élők törekvésének, törtetésének, eszelős érvényesülési hajszájának, versengésének – hogyha nincs meg az az íve, társadalmunk fejlődésének, fennmaradásának, ami az emberöltők munkáját olyanformán kapcsolja egybe, hogy azok értelmes egésznek alkossanak, és az egyes ember életén túlmutató eredményt hozzanak?

„Örök kőszálra állva a lelkem megpihen;
Nyugszom Atyám házában, Jézus kegyelmiben.”
mondja a szép egyházi ének.

Az ősök házában, az általuk szerzett érdemek csarnokában – nem a henyeség, hanem épp az értelmes törekvés embere tudna és kívánna, jó lélekkel, megpihenni – az élet nagy hajszájában!

A fő kérdés, fő motiváció tehát az: be tud-e kapcsolódni, életem, munkám, egy nagyobb folyamatba, egy történeti ívbe, melynek jelentősége és hatása, az egyéni túlmutat – s valóban, egy falu, egy megye, egy nemzet, mint közösség életében, a folytonosságot, az együvé tartozás kötőanyagát, a biztonságot nyújthatja és jelenítheti meg. Azt a *szellemi biztonságot*, amelyet a további munkánk *értelmességének tudata* ad.

Sajnos a Magyar Nemzet, társadalmunk tagjai, nem mondhatják el, hogy töretlen munkával, akarat erővel, egymás kezét fogva, egymást becsületben a jóra, az emelkedés, gyarapodás útján vezették volna – hogy ne mondjam: a *Világ Világossága* felé.

Ellenkezőleg, az a történeti romlás, mely minket sújtott, újra és újra, elveszi az alkotókedvet; elsöpörte sok emberöltő élete gyümölcsét, termését! Hogyan várjon hát magától a magyar ember, ezek után, értelmes törekvést, jövőbe vivő lendületet? Miféle értelem is volna abban, százegyedszerre felépíteni azt, amit százszor már szinte a természettörvény erejével és bizonyosságával rombolt széjjel a történelem? Miféle Kőmíves Kelemenek örült elszántsága és pogány asszonyáldozata kéne az újrakezdéshez, egy ilyen balvégzet szelétől aszalódott történelem után?

Mi szinte csak ködös bizalmatlansággal tekinthetünk, mint valami távoli, alig érthető, sőt valószínűleg sportszerűtlen csodára, azon nyugati társadalmakra, melyeknek volt alkalmuk önmagukra, beléletükre koncentrálni, évszázados falakra újabb emeleteket vonni, s mikor már erejükben és nagyralátásukban nem tudtak hová lenni, a világot kezdték leigázni, gyarmatosítani. Most meg már a Marsra akarnak indulni egyesek.

Mégis vannak magyar családok, melyeknek megadatott, hogy megannyi megpróbáltatás közt, *valamit* megőrizzenek s felmutassanak számunkra. Ez nyújt nekünk reménységet: *mégis érdemes küzdeni!* Nem azért tárja fel tehát a kutató, verejtékes munkával, a múltat, hogy a régiek dicsőségének fényében sütkérezzen, hanem hogy *lélekben átélje, amit ők*, és ebből merítsen erőt: hogy még vagyunk, és leszünk!

Nem azért mutat őseire, hogy velük kérkedjen, hanem hogy az értelmetlennek, kilátástalannak tűnő küzdelemben buzdítást adjon; a *fájdalmas és veszélyes történelmi zsákutcából* kiutat mutasson, az ősök erényeinek és *hibáinak* hív ismertetésével – mert a történeti tanulságok, és a hősi tanúságtettek mutatják meg, hogy ha múltunk anyagi emlékei romosak is, de lélekben, az elődök iránti jó emlékezetünkben, ma is ott van, ott áll az a hatalmas boltív, ami összeköti múltunkat a jövőnkkel – és ez a hatalmas alkotás, nemzetünknek ez a diadalkapuja, nem csak emberi vérből, verejtékből és a föld porából; hanem az Isten minket megtartó, lebírhatalan erős karjának munkájával jöhetett csak létre. Úgy épül ez, ahogy a mi kezünk mozdul, és lendül, új munkára – ha Istenes szándék, és bizodalom vezet! – mert a mi mozdulatunk bekapcsolódik annak a hatalmas kéznek a munkájába, abba a létezőbe, a szeretetnek és az erkölcsi jónak, az Igazság felé vivő akaratnak abba a forrásába, folyamatába, mely örökkévaló és mindennél hatalmasabb.

Nem lehet tehát „*elfogultságnak, hiábavalóságnak*” hazudni, sem egy család, sem egy nemzet élni és *emlékezni* akarását – mert nem emberi okoskodás teremti a nemzeteket (és családokat), nem emberi ész szabja meg történelmüket, hanem olyan erő, amellyel szemben minden ármány és összeesküvés porba hull.

A második gondolat: vajon mi az értéke annak, ha egy – kisebb nagyobb történelmi szerepet játszott – család múltját, nem szaktörténész, hanem családtag kutatja? Autodidakta módon – de igényesen?!

Elcsépett megállapítás, hogy a genealógia különleges tudományterület, ahol egy „amatőr” is képes lehet maradandót alkotni. Hogy igaz-e ez, avagy sem? Annak, aki a tudósi köpönyeg alatt is csak az embert nézi, az egyéni képességet, szellemi kvalitást, a válasz egyértelmű.

Mégis van valami különös, hátborzongató abban, hogy sok, mára már részben kihalt történelmi családot, hozzájuk vérségesen nem kapcsolódó, hivatásos történészek kutatnak. (Egyébként kiváló hozzáértéssel, elhivatottsággal, és nagyszerű eredményekkel.)

Mégis, mintha kiveszett őslények csontjait, régi tengeri lények mézsvázait vizsgálgatnák, nagy szakértelemmel. Megállapítják, hogy Thököly nem volt jó reálpolitikus. Hogy Rákóczy ostobán felült a Napkirály hitegetésének. Hogy Mátyás hibázott, mikor nem a törökkel, de a némettel hadakozott. Hogy Hunyadi János mégsem volt olyan jó hadvezér, mint amilyenek mondják, mert jószérivel csatái felét elvesztette. *No igen!* De kérdezem én: vajon mit mondana ehhez egy Thököly, egy Hunyadi, ha itt lenne? Vajon mit vágna a történelmi elemzők fejéhez?

Vannak eközben olyan, ma is élő, jelentősebb családok, melyeknek történetét, mintha lágyabb tónusokkal, rózsásabb színekkel ecsetelnék. Valahogy mindig kiderül, hogy nagy műveltségű, európai látókörű, bőkezű mecénás, műkedvelő költő, zeneszerző, festő, *miegymás*, támadt közülük, és persze mind született hadvezér, országbíró, nádor, érsek, püspök, egyszóval: *generalissimus* volt. És persze nem volt *árulás*, nem volt *megalkuvás*, vagy *rút önös érdek* tetteik mögött – hanem ők, *salamoni bölcsességgel*, egyszerre keresték nemzetük és *saját maguk* javát.

Van tehát valami övön aluli, valami megengedhetetlen abban, hogy kihalt, vagy *hús-vér formában már nem köztünk lévő* családok történetét értékeljük, nyilvánosan – mert a másik félnek már nincs lehetősége a védelemre, vagy akár visszaütésre.

Ugyanígy azonban van különös nyeresége és zamata annak, hogyha egy családtag kutatja és tárja elének, egy történelmünk lapjain szereplő család múltját. Három szempontból érdekes ez: először, mert az ilyen kutató, munkáját *különös gondossággal és előszeretettel* végzi – és ha megvan benne a tudományos elfogulatlanság, vagy annak legalább igénye, akkor *mélyreható vizsgálata* valóban maradandó értékű lesz. Másodsor: a vérséges kötelék, és a családi szóhagyomány és jellemvonások, *inspiráló, életteli tárgyalásmódot és egyediséget* visznek munkájába. Harmadsor: önmagában a tény, hogy egy sok százados, történelmi szerepet vitt család, még ma is létezik, s *az elbeszélő hús-vér szerint azonos azzal, akiről ír*, az *ősiség* érzését kelti fel bennünk – és ez az, mely, bár tudományos értéke nincsen, mégis azzal felérő *tartást, tekintélyt* ad, nemcsak az illető családnak, de nemzetünknek is. Voltaképpen tehát az *ősiség érzéséhez*, a történelem átélhetőségéhez, az is (*nem jelentéktelen mértékben és módon!*) hozzá tartozik, hogy igenis legyenek olyanok, akik, úgyszólván, *családban maradvan* beszélhetnek történelmi kérdésekről. Hogy láthassuk: az a múlt, amiről a könyvekben olvasunk, és amit az iskolában tanítanak, az nem rég halott idegeneké, hanem édes mindnyájunké.

Harmadik, s záró gondolatommal, Előadónk felé fordulok – akinek kutatása, és a családi múlt (*így a béderfájai udvarház és a Szabédról előkerült Barabássy-levéltár*) megmentésére irányuló, nemes, sőt *legnemesebb* törekvése, a legjobb példa és igazolás, fentiekre. A br. Gudenus János Tagtársunk által

szerkesztett NOBILITAS évkönyvekbe, 2011. óta írt közleményeiben, valamint 2012-ben megjelent monográfiájában, tudományos igénnyel foglalta össze családja történetét, tárgyi és szellemi kincseit. Utóbb említett, Barlabási Lénárd alvajdáról írt könyve, a XVII. század végéig, aránylag teljes képet nyújtott a család múltjáról is – s akárhogy is forgatjuk, akármilyen kritikus szemmel, meg kell adnunk, hogy adatgazdag, jó érzékkel, gondosan megírt munka – és ami fő: valóban számtalan ponton hozzátesz a XV–XVI. századi erdélyi magyar köztörténethez, művészettörténethez. A családfát szemlélve, elvonul szemünk előtt a középkori Erdély számos tiszteletreméltó, ősi családja: a *somkerekai Erdélyiek*, *vízaknai Gerébek*, *Haranglábiak*, *Lázóiak*, *Macskássyak*, *Nyujtódiak*, *Szentpályak*, *Tomoriak*. A gyulafehérvári Lázói-kápolna, a székelydályai freskók, a héderfajai udvarház – csak három kiragadott példa, a műemlékek közül, melyek, részben vagy egészben, a Barabássyakat vallják alkotójuknak. A családtörténet lapjain jeles ősatyák sorakoznak, akik tisztességük, tudásuk, fegyelmük, áldozatkészségük által, az utódok háláját, a honfitárs elismerését érdemlik. Habár a 2012-es monográfia, több ponton szól emelkedetten, előszeretettel a családtagokról, ismételten hangsúlyozván történelmi jelentőségüket – mi a leghidegebb tényszerűség hangján sem mondhatunk mást, mint hogy ezek az emberek, a könyv lapjait fogatva, önkéntelenül vívják ki rokonszenvünket, megbecsülésünket. Ennél többet, azt hiszem, egy családkutató sem várhat, őseitől.

Amikor 2022 tavaszán, szintén a NOBILITAS-ban, olvashattam a Barabássy-család makfalvi ágának leveles ládájáról szóló közleményt, a fellelt okiratok év- és tárgykörét, s 1200 darabot meghaladó mennyiségét, rögtön éreztem, hogy ez az ismertetés nem lehet a végső formája, egy ilyen örökség feldolgozásának, közzétételének.

Ezért is nagy öröm, hogy ezt a rövid leírást, immár félreteheti az olvasó, mert egy kész, teljes monográfiában jelent meg, múlt év őszén, a Barabássy-család története és levéltárának ismertetése.

Köszönöm szépen, Társaságunk nevében is, hogy velünk is megosztja kutatásának eredményeit, s nagy tisztelettel felkérem dr. Barabássy Sándor urat, hogy tartsa meg előadását!

[Benke Tamás (MHGT, pénztárnok), 2023.VI.29. Csütörtök.]